Un dram de stiintã

Cînd eram student, istoria literarã era privitã cu multã seriozitate în facultate. G.C. Nicolescu (dar nu numai el) ne pretindea sã stãpînim informatia cea mai largã si mai exactã cu putintã în legãturã cu viata si opera scriitorilor. La examenul de anul al III-lea, m-a lãsat sã vorbesc o orã despre biografia lui I.L. Caragiale, fãrã sã izbutesc sã ajung la ziua nasterii acestuia, plimbîndu-mã prin ascendentii lui biologici si literari, ca printr-un labirint fãrã iesire. Datele si variantele *Scrisorilor* lui Eminescu ne-au ocupat atentia seminare la rînd. Nu ne plãcea, fireste, atîta "documentaristicã", mai cu seamã date fiind foarte precarele interpretãri critice îngãduite în prelungirea lor. Dar n-aveam ce face. Abia mai tîrziu, dupã ce m-am rãzvrãtit nu o datã contra metodei, ca tînãr asistent al profesorului devenit si decan, am înteles douã lucruri. Primul era cã, decît interpretãri îmbibate ca un burete de ideologie marxistã, documentaristica era infinit preferabilã. Iar al doilea, cã, fãrã un dram de stiintã adevãratã, istoria literaturii este o îndeletnicire nu doar inutilã, dar înselãtoare ca o fata morgana.

Astãzi aproape nu se mai învatã istorie literarã în facultãtile de litere. Nu cã n-ar fi timp, în cei doi ani prevãzuti pentru excursia de la cronicari la optzecisti. Spiritul e acela care s-a schimbat. Stiintei istorice i-a luat locul o hermeneuticã uneori dubioasã. Dar e destul sã vedem cã într-o literaturã numãrul adevãratilor istorici literari este mult mai mic decît acela al criticilor de toatã mîna ca sã ne dãm seama cã mai lesne devii interpret de texte decît om de stiintã istoricã. Ironia se cuvine bine înteleasã: cerînd un efort mai mic sã ai idei decît sã strîngi informatii, putini dintre absolventii nostri se fac istorici literari, "documentaristi" sau eruditi. Majoritatea preferã critica. Nu discut acum talentul unora sau altora. Dar din zecile de promotii care mi-au trecut prin mînã, nu-mi amintesc decît de doi studenti atrasi de stiintã: regretatul Mircea Scarlat si Nicolae Scurtu, actualmente inspector scolar. Ambii cu serioase contributii dupã sfîrsitul facultãtii.

Acest dezinteres pentru munca de bibliotecã, pentru eruditia curentã, as zice, spre a nu se crede cã mã refer la aceea a unui Hasdeu, tine de multe si are consecinte nefaste. În clipa de fatã, în România e pe cale de disparitie, de exemplu, specia autorilor de editii critice. Filologii, în sens propriu, au avut demult soarta dinozaurilor. Precaritatea informatiei istorice transformã multe lucrãri - de la prefete la cãrti - în instrumente inutilizabile. Erorile de tot soiul proliferează ca ciupercile dupã ploaie, trecînd de la un studiu la altul, încît li se pierde pînã la urmã sursa primarã. Un regim pãgubitor si insalubru de vag si aproximatie pare a se fi instalat la putere în republica literelor. Nici o gafã nu mai compromite, nici o inexactitate nu mai descalificã. Pur si simplu, nu sînt bãgate în seamã. Iar de corectat, cine s-o facã? Rigoarea a pierit aproape cu desãvîrsire. Nu te mai astepti ca o bibliografie sã fie completã. Contributiile anterioare sînt citate, cel mult, din politete, fãrã sentimentul cã istoriografia literarã e o stafetã obligatorie. Am descoperit anii trecuti cã se poate absolvi Facultatea de Litere fãrã sã stii ce istorii literare românesti existã, de la Aron Densusianu încoace. Drept care, am propus un curs special de istoriografie literarã românească, la care perplexitatea studentilor din anul al treilea s-a dovedit, la auzul unor titluri, tot asa de mare ca dinaintea alfabetului chinezesc. Dacã ar afla G.C. Nicolescu si ceilalti profesori ai generatiei mele s-ar rãsuci în groapã.